

Sprehodi po knjižnem trgu

Martina Potisk

Milan Vincetič: Kalende.

Maribor: Založba Litera
(Knjižna zbirka Piramida), 2016.

Brez dvoma so *Kalende* Milana Vincetiča do kraja nabite z nesramežljivo erotično vznesenostjo, ki pedantno vijuga med najrazličnejšimi odkloni, odtenci in oblikami. Ponavadi ima tudi jasen, hudomušen prizvok, zaradi katerega učinkuje kot zavestna, ironična provokacija današnjega čistunstva. Pesnik jo namreč z robato, moško besedo poganja čez prag spolnega užitkarstva do skrajnih meja vulgarnega. Tega se je poznavalsko loteval že tostran meja hladne *Finske* (1988), kjer je bralca prestrezalo turobno vzdušje, prepredeno z nenasitnim poželenjem, uničujočo strastjo ter krutostjo sobivanja moškega in ženske. Za razliko od *Finske* in z njo sprijetega živalskega nagona pa so *Kalende* dobrodošel gejzir seksualne igrivosti in neobvezujoče želje po občutenju združitve. Mrzel veter, ki sicer veje iz *Finske*, se v *Kalendah* ravno zato smiselno ukloni toplemu, breztežnemu pišu, po katerem veselo poplesavajo “tice čaralice”, medtem ko “kradoma se dela svet / iz nič in ničesar”. Kajti to je svet življenjskega nastajanja, obnavljanja in presihanja, katerega silnice nas pehajo tja, kamor pač nanese. Tukaj kraljuje minevajoči in hkrati neminljivi čas, ki se skozi Borgesov citat z začetka zbirke prebija kot samovoljni krojač spomina in nanj pripete pozabe. Tako si mimogrede izbori pot na sam tematski “pedestal” *Kalend*, od koder suvereno narekuje, presnavlja in pomnogoterja njihove pesniške podobe.

Čas kot edina vseobsegajoča dimenzija človekovega bivanja je Milana Vincetiča že od nekdaj zanimal, preganjal in vznemirjal. Zato ga je konstantno pritegoval pod okrilje svojih pesniških zbirk. V *Tajmirju* (1991) mu je, denimo, dodelil podobo žepne ure s pomenljivima kazalcema, ki se bralcu posmihata kot goli par moškega in ženske. V *Taninu* (1998) ga je tenkočutno napolnil z delovanjem mitičnega, prvobitnega prostora. Temu početju smo priča tudi v *Kalendah*, kjer se pesnik odloči posamezne pesmi razvrščati po načelu starodavnega, in sicer lunarnega štetja dni. Od tod pravzaprav naslov pesniške zbirke. Izraz kalende namreč prvotno označuje začetek novega lunarnega meseca, ki je predvsem pri starih Rimljanih sovpadal s prvim dnevom po mlaju. Po tem vzoru je Vincetič svojo pesniško zbirko osnoval kot pravilno sosledje štirih razdelkov, ki se ponasajo z modificiranimi imeni luninih men: *Prazna luna*, *Mlada luna*, *Modra luna* in *Zadnja luna*. Takšno poimenovanje pesemskih razdelkov obenem aludira na štiri letne čase, tudi življenjske cikle: spočetje s pričakovanjem rojstva, mladost v kombinaciji s spolnim dozorevanjem, prehodna zrelost ter staranje v pričakovanju smrti. Vsak od omenjenih razdelkov obsega dvanajst pesmi, torej točno toliko, kolikor je mesecev v letu. Poleg tega se točno dvanajstkrat na leto ponovi posamezna lunina mena. Zaradi tega ni presenetljivo, da se pesmi v pričujoči pesniški zbirki medsebojno pritrkavajo, dopolnjujejo in pomenkujejo ter s tem odločno korakajo čez meje svojega razdelka.

Formalna oblika *Kalend* je fragmentarna, mozaična. Sestavlja jo petdeset bolj ali manj samostojnih pesmi, ki lucidno osvetlujejo motiv cikličnega minevanja ter hkrati delujejo kot variacija antitetičnega dialoga med racionalnim in iracionalnim. Pridih prvega veje iz stroge pesemske forme, ki je v vseh treh pogledih (verz nem, ritmičnem in metričnem) zelo dovršeno nastavljena. Kratki verzi so zgrajeni po načelu prestopnega, največkrat dvozdložnega asoniranja, pravilno alternirajočega s trohejskimi in jambskimi poudarki. Četudi takšno stihotvorstvo po eni strani ničesar ne prepušča naključju, po drugi daje vtis neprodušne zaprtosti in ostrine. Bržkone se pričujoča zbirka ravno zato trudi bolj svobodno zadihati. Dokaz tega je predvsem "netradicionalna" verzna simetrija (4 // 2 // 4) v kombinaciji z ludističnim brisanjem ločil in silovitim nizanem podredij. *Kalende* namreč zvenijo kot simultana instalacija domišljjskih prebliskov, skic, prizorov in "miniatur", pod okriljem katerih se dobrodošlo bohota prizvok ljudskega, starobitnega. K temu pripomorejo tudi iracionalna, sanjska logika ter številni zamolki in oksimoroni, ki so ves čas podvrženi mistični, lunarni simboliki iz ozadja.

Kakor velja za Vincetičev *Raster* (2005), tako imajo tudi *Kalende* mozaično in hkrati obročno, ciklično zgradbo. Dokaz slednje sta premo sorazmerni uvodna in zaključna pesem, ki delujeta kot usklajen, simetričen in pomensko dopolnjujoč se par. Le da ne ustvarjata tiste destruktivne, "rastrske" razdrobljenosti pomenov, ki se postopoma preveša v odsotnost osrednjega motivnega težišča, temveč že s svojima začetnima verzoma "Luna bere gor" in "Luna bere dol" delujeta kot brezčasna, arhetipska kalejdoskopa, skozi katera si motivika lune samozavestno nadeva štiri različna simbolna ogrinjala. Zdajci je znamenje živega, rodnega časa (*Prazna luna*), zdajci plodnosti, nebrzdane erotike in življenjskega vitalizma (*Mlada luna*), nato modrosti in pogube (*Modra luna*) ter vsega neizpoljenega in nedoživetega (*Zadnja luna*). Na ta način se *Kalende* utrjujejo kot prostor cikličnega, periodičnega dialoga med smrtjo in življenjem. Iz njih ves čas siloma kipita iluzija namerno zamolčanega in distanciran, zavestno odmaknjen lirski subjekt, ki se raznočasno vživlja v različne osebe, situacije in pozicije. Tudi zato svoje želje in hotenja pogosto podtika drugim dejanskim (de Brache, Markiz, la Divina) ali mističnim (Faronika, Rapsod) bitjem ter pokrajinam (Astapovo, Rombon, Labrador), predmetom (Kotva, Libela) in pojavom (Levant). To mu namreč omogoča, da se izraža še bolj brezbržno in brez olepšavanja; je pritajen opazovalec lastne (nad) resničnosti, največkrat skonstruirane iz spominskih "dokumentov" in medbesedilnih drobcev. Malce zmoti le, da je medbesedilno sklicevanje na mitologijo in svetovno književnost "razvrata" (*Bele tulpike*, *Zločin in kazen*, *Gospa Bovary* itd.) izključno pribesedilno in kot tako omejeno pretežno na pesemske naslove, zaradi česar se zna "povprečnemu" bralcu zdeti preveč nejasno in nerazumljivo. Kljub temu pa gre priznati, da *Kalende* nadvse suvereno balansirajo med radoživim, igrivim erotičnim hrepenenjem in kritično ironizacijo današnjih "čistunskih" vrednot in institucij. Na tem ozadju se skozi vse štiri razdelke posrečeno podpirata in soizpolnjujeta tudi dva diametralno nasprotujoča si principa. Prepričljivo utelešenje prvega je radoživa, emancipirana ženska iz *Mlade lune*, ki se ne ozira na družbene konvencije, medtem ko drugega pooseblja pohoten, brezčuten in materialno usmerjen moški iz *Zadnje lune*. Toda šele njun intimni, seksualni klimaks utegne obetati najbolj ključno, in sicer "da se obrne / kar bog ne obrača". To pa v kontekstu *Kalend* pomeni zgolj eno – kratkotrajno zmagoslavje življenja nad smrtjo.

Ker je lunino delovanje že od nekdaj eden relevantnejših človekovih "instrumentov" za merjenje časa, niti ni presenetljivo, da tudi *Kalende* učinkujejo kot manifestacija uma, razmišljanja in logike. Vincetič namreč skozi

vse štiri razdelke zelo pedantno in premišljeno niza avtorske neologizme (odzgodbati, bibanje, odščipek itd.), skrbno izbira narečno in arhaično besedje ter ga istočasno priteguje v ubran dialog z brezosebnimi rabami glagolov in samostalniškimi pesemskimi naslovi, kjer vznikajo aluzije na stara slovenska imena mesecev (npr. *Kolektar*, *Rapsod*, *Levant*). Tako se ustvarja dinamična, živahna melodija *Kalend*, s katero se konstantno obdajajo gosto posejani verzni paralelizmi in nič manj razposajene aliteracije. Pesnikova jezikovna igra je torej "pralepa" in do kraja razsanjana. Kot taka bralcu pogosto zamolči polnopomenske glagole in rimo, ravno zato pa zmore predenj spretno postavljati vse, kar je skrivnostno, oddaljeno in neizrekljivo.

Če sklenem: *Kalende* so dodobra prežete z veličino starobitnega, intimnega in igrivega. Poleg tega jih še dodatno odlikujejo "čista" in dovršena zasnova, antitetična simbolika, hudomušna iskrenost in mistična alogičnost, številne besedotvorne in glasovne inovacije, mitično vzdušje, svežina metaforike in zamolka ter neverjeten občutek za živost, otipljivost izrazja. Zaradi vsega zapisanega so brez težav primerljive tudi z večjimi mojstrovinami slovenske pesniške besede.